

Приручник

за примену Законика
о кривичном поступку

Уредници:
проф. др Станко Бејатовић, проф. др Милан Шкулић, др Горан Илић

Приручник за примену законика о кривичном поступку

Уредници:
Проф. др Станко Бејатовић
Проф. др Милан Шкулић
Др Горан Илић

Рецензенти:
Проф. др Војислав Ђурђић
Др Данило Николић

Аутори приручника:
Проф. др Станко Бејатовић
Проф. др Милан Шкулић
Проф. др Војислав Ђурђић
Др Горан Илић
Мр Драгана Чворовић
Драгомир Милојевић
Драгиша Ђорђевић
Мр Јасмина Киурски
Мр Марина Матић
Југослав Тинтор
Данило Суботић
Лидија Комлен Николић
Радован Лазић
Светлана Ненадић
Верица Трнинић
Миодраг Плазинић

За издавача:
Мр Јасмина Киурски

Лектура:
Дејан Булајић

Дизајн и прелом:
comma | communications desgin

Штампа:
Фудуција 011

Тираж:
1000

ISBN 978-86-85207-97-6

Издавање Приручника је помогла Мисија ОЕБС у Србији.

Ставови изречени у књизи припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС у Србији.

Садржај

Реч уредника	XI
Уводне напомене (основне карактеристике Законака)	1
1. Значења израза	3
2. Архитектоника поступка	4
3. Прецизирање процесног тренутка покретања кривичног поступка	4
4. Терет доказивања	5
5. Процесни субјекти	5
5. Докази	9
6. Мере за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка	14
7. Достављање писмена	18
8. Доношење одлука	19
9. Предистражни поступак	19
10. Промена концепта истраге	22
11. Споразуми јавног тужиоца и окривљеног	23
12. Оптужење	25
13. Главни претрес	27
14. Пресуда	36
15. Поступак по правним лековима	37
16. Скраћени кривични поступак	40
17. Рочиште за изрицање кривичне санкције без главног претреса	42
18. Судска опомена	42
Судска надлежност и изузеће судије	43
Судска надлежност	43
2. Спајање и раздвајање кривичног поступка	45
3. Изузеће судије	48
3.1. Разлози за изузеће	48
3.2. Пракса Европског суда за људска права	51
Модел за примену	57

Окривљени и бранилац	59
1. Права окривљеног и браниоца	59
2. Дужности окривљеног и браниоца	64
3. Способност да се буде бранилац	65
4. Изабрани бранилац	66
5. Бранилац по службеној дужности	66
6. Постављење браниоца	67
7. Одбрана сиромашног	68
8. Престанак права и дужности браниоца	69
9. Основно и унакрсно испитивање	70
1. Нови начини испитивања – основно испитивање, унакрсно испитивање и додатна питања	70
2. Могући узроци проблема у практичној примени нових начина испитивања	71
3. На основу анализе предмета – осмислити концепт оптужбе	72
4. На основу концепта оптужбе – осмислити стратегију оптужбе	73
5. Уводно излагање требало би да почне са концептом оптужбе	73
6. Основно испитивање има за циљ упознавање суда са чињеницама које су од значаја за оптужбу	74
7. Код основног испитивања постоји логичан ред испитивања	76
8. Кључно питање унакрсног испитивања је, да ли уопште унакрсно испитивати	78
9. Правила унакрсног испитивања	79
Доказне радње	83
Основне одредбе о доказима и доказивању	83
Доказне радње	84
Саслушање окривљеног	84
Испитивање сведока	90
Вештачење	98
Вештак	98
Изузеће вештака	99
Вештачење	100
Стручни саветник	102
Врсте вештачења	103
Увиђај	106
Реконструкција догађаја	110
Исправе	110
Узимање узорака	112
Провера рачуна и сумњивих трансакција	114
Привремено одузимање предмета	116
Претресање	118
Посебне доказне радње	123
1. Опште напомене	123
2. Кривична дела за која се могу одредити посебне доказне радње	124
3. Услови за одређивање посебних доказних радњи	126

4. Поступање са прикупљеним материјалом	127
5. Случајни налаз и нека друга питања доказне вредности прикупљеног материјала	128
6. Тајност података	129
7. Одредбе о посебним доказним радњама као <i>lex specialis</i>	130
8. Поједине доказне радње	131
8.1. Тајни надзор комуникације	131
8.2. Тајно праћење и снимање	135
8.3. Симуловани послови	136
8.4. Рачунарско претраживање података	138
8.5. Контролисана испорука	139
8.6. Ангажовање прикривеног иследника	140
Модели за примену	145

Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка 153

1. Врсте мера за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка и општа правила за њихово одређивање	153
2. Позив окривљеном и позивање учесника кривичног поступка	154
2.1. Позив окривљеном	155
2.2. Позивање учесника у поступку	155
2.3. Позивање јавним огласом	156
3. Довођење	157
4. Забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем	157
5. Забрана напуштања боравишта	159
6. Привремено одузимање возачке дозволе као самостална мера	161
7. Јемство	162
8. Забрана напуштања стана	167
8.1. Електронски надзор као начин контроле поштовања забране напуштања стана	168
9. Притвор	169
9.1. Разлози за одређивање притвора и доношење одлуке о притвору	169
9.2. Одређивање притвора, жалба против решења о одређивању (продужењу) укидању притвора и трајање притвора у појединим процесним стадијумима	198
10. Притвор у скраћеном поступку (члан 498)	207
11. Притвор и имунитетска правила	208
Модели за примену	209

Предистражни поступак	211
О предистражном поступку	213
Кривична пријава и њено подношење	213
Непријављивања кривичног дела као кривично дело и лажно пријављивање као кривично дело	214
Подносилац кривичне пријаве и лице оштећено кривичним делом	215
Процесни значај и садржај кривичне пријаве	216
Одлуке јавног тужиоца по кривичној пријави	217

Одлуке којима се предузима гоњење и покреће кривични поступак	217
Одбацивање кривичне пријаве	218
Пријављено дело није кривично дело за које се гони по службеној дужности	219
Друге околности које искључују кривично гоњење.	219
Непостојање основа сумње да је извршено кривично дело које се гони по службеној дужности	220
Обавештење оштећеном о одбацивању кривичне пријаве	221
Обавештење другим субјектима о одбацивању кривичне пријаве	221
Одлагање кривичног гоњења	222
Опортунитет	223
Дејство одбацивања кривичне пријаве	223
Овлашћења јавног тужиоца у предистражном поступку	224
Самостално предузимање мера и радње полиције у предистражном поступку	226
Доказне радње полиције у предистражном поступку	227
Позивање и саслушање у предистражном поступку	227
Задржавање лица	228
Модел за примену	230
 Истрага	245
Циљна оријентисаност и сврха истраге.	246
Материјални и формални услов за спровођење истраге	246
Спровођење истраге.	248
Општа разматрања о „једностраначком” карактеру истраге.	248
Надлежност за спровођење истраге.	249
Присуство одређених лица доказним радњама које спроводи јавни тужилац	250
Основни облици деловања у корист одбране током јавно-тужилачке истраге.	252
Прикупљање доказа и материјала у корист одбране	252
Предузимање доказних радњи у корист одбране	254
Узајамно упознавање са прикупљеним доказима	256
Чување тајне у истрази, санкције за нарушавање реда током истраге и приговор због неправилности у току истраге	257
Циљна усмереност истраге и њено проширење.	259
Прекид истраге	259
Окончање и допуна истраге	260
Обустава истраге	261
Завршетак истраге	261
Допуна истраге	262
Модел за примену	263
 Споразуми јавног тужиоца и окривљеног	273
1. Споразум о признању кривичног дела	273
1.1. Појам, оправданост озакоњења, назив и могући обим примене споразума	273
1.2. Субјекти закључења и процесни тренутак могућности закључења споразума	275
1.3. Форма споразума и обавезност учешћа браниоца у закључењу споразума	276
1.4. Имовинскоправни захтев оштећеног и споразум о признању кривичног дела	278

1.5. Надлежност за одлучивање о споразуму, начин одлучивања и одлуке суда о понуђеном тексту споразума	279
1.6. Жалба против одлуке суда о споразуму о признању кривичног дела.	280
2. Споразум о сведочењу окривљеног	281
3. Споразум о сведочењу осуђеног	282
Модели за примену споразума	284
 Оптужење	291
1. Подизање оптужнице	292
2. Садржај оптужнице.	293
3. Подношење оптужнице суду	294
4. Предлог за одређивање притвора, или пуштање на слободу.	294
5. Достављање оптужнице окривљеном.	295
6. Одговор окривљеног на оптужницу	295
7. Испитивање оптужнице	295
8. Обустава поступка.	297
9. Одбијање оптужбе.	298
10. Невезаност за правну квалификацију дела	298
11. Потврђивање оптужнице	298
Модели за примену	300
 Главни претрес	301
 Пресуда.	317
 Редовни правни лекови	329
1. Опште напомене	329
2. Врсте правних лекова	331
3. Поступак по правним лековима	332
4. Жалбе (Појам и значај)	333
5. Жалба против првостепене пресуде	335
Лица овлашћена за изјављивање жалбе (члан 433)	337
Одрицање и одустанак од жалбе (члан 434)	339
Обавезни елементи жалбе садржаја жалбе (члан 435)	340
Поступање са неуредном жалбом (члан 436)	341
Основи за изјављивање жалбе (члан 437)	342
Битна повреда одредаба кривичног поступка као жалбени основ (члан 438)	343
Поведа кривичног закона као жалбени основ (члан 439)	346
Погрешно, или непотпуно утврђено чињенично стање као жалбени основ (члан 440).	348
Неправилна одлука о кривичној санкцији и о другим одлукама као жалбени основ (члан 441).	350
Подношење жалбе (члан 442)	351
Одлучивање првостепеног суда о жалби (члан 443)	352
Одговор на жалбу (члан 444)	352
Поступање другостепеног суда са списима (члан 445)	353
Одлучивање на седници већа, или на претресу (члан 446).	354

Заказивање седнице већа и обавештавање странака (члан 447)	354
Ток седнице већа (члан 448)	355
Претрес пред другостепеним судом (члан 449)	355
Ток претреса пред другостепеним судом (члан 450)	356
Обим испитивања првостепене пресуде по жалби (члан 451)	357
Ограничење позивања на повреду закона (члан 452)	357
Забрана преиначења на штету оптуженог (члан 453)	357
Привилегија здруживања (члан 454)	358
Одлучивање о жалби (члан 455)	359
Решење о одбацивању жалбе (члан 456)	359
Пресуда о одбијању жалбе (члан 457)	360
Решење о усвајању жалбе (члан 458)	360
Пресуда о усвајању жалбе (члан 459)	361
Образложење одлуке другостепеног суда (члан 460)	362
Враћање списка првостепеном суду (члан 461)	362
Нови главни претрес пред првостепеним судом (члан 462)	363
6. Жалба против другостепене пресуде	363
О дозвољености изјављивања жалбе (члан 463)	363
Сходна примена одредаба о поступку пред другостепеним судом (члан 464)	364
7. Жалба против решења	365
О дозвољености изјављивања жалбе (члан 465)	365
Рок за изјављивање и суспензивно дејство жалбе (члан 466)	366
Одлучивање о жалби (члан 467)	366
Сходна примена одредаба о жалби против првостепене пресуде (члан 468.)	366
Сходна примена одредаба о жалби против решења у посебним поступцима (члан 469)	367
Модел за примену	367
 Ванредни правни лекови	 373
1. Захтев за понављање кривичног поступка	375
2. Понављање кривичног поступка осуђеном у одсуству	379
3. Захтев за заштиту законитости	381
Модел за примену захтева	386
 Скраћени поступци	 403
1. Скраћени поступак (чланови 495—511)	403
2. Рочиште за изрицање кривичне санкције (чланови 512—518)	409
3. Одредбе о изрицању судске опомене (чланови 519—520)	411
Модел за примену	412

Законик о кривичном поступку из 2011. године последњи је резултат рада на реформи кривично процесног законодавства Србије, која траје дуже од десет година. Подсећања ради истичемо да је реформа започета радом на изради ЗКП из 2001. године и једна од њених препознатљивијих особености су изузетно честе, за законске текстове овог карактера, несвојствено честе, измене и допуне (некада и више пута годишње). Ако се овоме дода и чињеница да је у међувремену (2006. године) био донесен и нови ЗКП који никада није доживео своју примену, онда ова негативна особеност својствена „играма без граница” постаје још изразитија. Тим пре што је ово и особеност најновијег Законика, који је донесен у септембру 2011. године и требало је да почне са применом 15. јануара 2013. године. Изузетак су поступци за кривична дела организованог криминала или ратних злочина који се воде пред посебним одељењима надлежног суда у којима је примена овог законског текста почела 15. јануара 2012. године. Међутим, у међувремену Законик је четири пута мењан и почетак његове целовите примене планиран је за 1. октобар 2013. године. Уз све ово, (септембра месеца 2012. године) био је покренут и званични поступак на изради Закона о изменама и допунама ЗКП и његов Нацрт смо добили већ крајем 2012. године, са изузетно обимним предлогом измена и допуна. Међутим, од истих се одустало.

Изнесено, само по себи јасно говори не само о актуелности и сложености процеса реформе кривично процесног законодавства Србије већ и о „лутању” законодавца у изналажењу решења која су у функцији основног циља реформе као целине. То је стварање нормативне основе за ефикаснији кривични поступак, али да то није на уштрб међународних аката и националним законодавством загарантованих слобода и права субјеката кривичног поступка. Управо полазећи од овог циља својственог, сасвим оправдано, свим законодавним интервенцијама дугогодишњег процеса реформе, бројне су новине које карактеришу процес реформе, и оне се тичу пре свега сталног ширења поља могућности примене поједностављених форми поступања у кривичним стварима. Оне посебно долазе до изражаја у Закону о изменама и допунама ЗКП из септембра 2009. године, када је у наш кривични поступак први пут уведен и један потпуно нови, до тада непостојећи процесноправни институт и механизам – споразум о признању кривице као доминантна форма поједнос-

тављеног поступања у кривичним стварима. Овакав тренд је настављен и у ЗКП из 2011. године. Међутим, за разлику од решења присутних пре његовог доношења, Законик питања поједностављених форми и не само поједностављених форми поступања, регулише у концептуалном смислу, на знатно другачији начин. Обзиром на такав његов приступ у регулисању проблематике кривичног поступка слободно се може констатовати да ЗКП из 2011. године, представља радикалан раскид са нашом досадашњом кривично процесном традицијом. Истина, Законик садржи и нека од раније устаљена кривично процесна решења, али њихова нормативна разрада је знатно другачија. Међу бројним новинама оваквог карактера посебно се истичу оне које се тичу девалвације начела истине, потпуне адверзијалне конструкције главног претреса, значајног минимизирања улоге кривичног суда и процесног положаја окривљеног. Такав приступ законодавца у нормативној разради ових и низа других решења новог ЗКП предмет је, чини се сасвим оправдане критике доброг дела стручне јавности Србије, као и уредника Приручника који се налази пред нама. Међутим, не би се смео извући закључак да Законик не садржи и не мали број решења која су, начелно посматрано у функцији основног циља реформе – да се кривични поступак учини ефикаснијим. Ипак, начин њихове нормативне конкретизације је такав да се оправдано мора поставити питање да ли ће у пракси сва решења која начелно имају такав *ratio legis*, заиста и произвести такве позитивне ефекте.

Из чињенице да се ради о потпуно новом Законику, који садржи низ потпуно нових нормативних решења, од којих су нека чак и сасвим атипична, па и „страна” у односу на оно што је наша досадашња кривично процесна традиција и уопште, типичан континентално – европски кривично процесни систем, произилази да сагледавање таквих одредби није баш лака делатност. Тим пре што нови Законик, садржи и бројне правне празнине, не сасвим јасне или поприлично нејасне норме, па и не баш малобројне, сасвим очигледне омашке. То само по себи отвара бројна питања струке и отежава практичну примену Законика у складу са циљем истакнутим у његовом ставу 1 члана 1 („да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка”). У жељи да се олакша примена таквог текста Законика, у складу са овим његовим циљем, а у мери у којој то текст Законика дозвољава, приређен је овај Приручник за његову практичну примену.

Два су аспекта са којих је предметна проблематика приказана у Приручнику. Први аспект је анализа норми које представљају основне и најдоминантније промене кривичног поступка у складу са правилима новог Законика о кривичном поступку. Други аспект садржи моделе за практичну примену одредаба новог Законика о кривичном поступку.

Посматрано појединачно по појединим поглављима аутори текста Приручника су:

1. Проф. др Станко Бејатовић: Уводне напомене (Основне карактеристике Законика)
2. Мр Марина Матић: Судска надлежност и изузеће судије (Поглавље прво)
3. Југослав Тинтор: Бранилац (Поглавље друго)
4. Проф. др Војислав Ђурђић: Доказне радње (Поглавље треће)
5. Данило Суботић: Посебне доказне радње (Поглавље четврто)
6. Проф. др Милан Шкулић: Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка (Поглавље пето)
7. Др Горан Илић: Предистражни поступак (Поглавље шесто)
8. Проф. др Милан Шкулић: Истрага (Поглавље седмо)
9. Мр Драгана Чворовић: Споразуми јавног тужиоца и окривљеног (Поглавље осмо)
10. Лидија Комлен-Николић: Оптужење (Поглавље девето)
11. Драгиша Ђорђевић: Главни претрес (Поглавље десето)
12. Драгомир Милојевић: Пресуда (Поглавље једанаесто)
13. Мр Јасмина Киурски – Радован Лазић: Редовни правни лекови (Поглавље дванаесто)
14. Светлана Ненадић – Верица Трнинић: Ванредни правни лекови (Поглавље тринаесто)
15. Миодраг Плазинић – Светлана Ненадић: Скраћени кривични поступак (Поглавље четрнаесто)

На крају, истакнимо и наду да ће текст Приручника бити од помоћи, не само у упознавању са данас битно, чак и радикално промењеним нормативним амбијентом који се тиче кривичног процесног права Србије, већ и у изналажењу начина примене норми новог Законика, у складу са универзалним начелима кривичног поступка без обзира којем систему он припада. То, имајући у виду изнесени став уредника по питању садржаја Законика, неће бити нимало лак посао. Обзиром на садржај текста Законика у његовој примени мора посебно доћи до изражаја способност главних субјеката његове практичне примене (судија, јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца, адвоката који имају функцију бранилаца или пуномоћника у кривичном поступку и полицајаца) да норме примене у складу са циљем Законика. У примени норми Законика посебно морају доћи до изражаја давно изговорене речи Енерика Ферија да „закони вреде колико вреде људи који те законе примењују”. Надајмо се да ће захваљујући оваквом приступу струке у примени норме, очигледни недостаци Законика бити умањени, а да ће Приручник који је пред нама бити драгоцен допринос реализацији тог циља.

У Београду, септембра 2013. године

Уредници
проф. др Станко Бејатовић
проф. др Милан Шкулић
др Горан Илић

